

Tiedonhaun ohjauskeskustelut Oulun yliopiston Tiedekirjasto Pegasuksessa *Pakkoko paras menetelmä?*

**Informaatiolukutaito asiakkaan kohtaamisessa - Miten ja missä?
IL-seminaari 18.11.2013, Helsinki**

Tiina Sipola
Informaatikko
Oulun yliopiston kirjasto, Koulutus- ja tietopalvelut

PL 7500
90014 OULUN YLIOPISTO
p. 0294483638 tai 0503506912
email. Tiina.sipola@oulu.fi
Skype: tiina.sipola
<http://www.kirjasto.oulu.fi/>

Esityksen tavoitteena on...

...että, sen jälkeen kuulija pohtisi ohjaustapaansa ja mm. seuraavia kysymyksiä:

- Tuliko opiskelija neuvontaan vai IL-ohjaukseen?
- Miten ohjaan keskustelun kulkua?
- Millaisia kysymyksiä esitän opiskelijalle?
- Miten esitän kysymyksiä opiskelijalle?
- Puhunko enemmän ongelmista kuin ratkaisuista?
- Osaanko ohjata niin, että opiskelija oppii?
- Siedänpö hiljaisuutta?
- Osaanko kuunnella?

Neuvontaa vai ohjausta?

Neuvonta

- Lyhytkestoisempaa
- Suppeammat tavoitteet
- Opiskelija on määritellyt itse ongelmansa tai kysymyksensä
- Opiskelijalla on tietoja ja taitoja ratkaista ongelma
- Usein suoraa tiedonvälitystä

(Tiedonhaun)ohjauskeskustelu (tietopalvelu, IL-ohjaus)

- Opiskelija tulee informaatikon luo asiantuntijuuden vuoksi
  - Huom. kompetenssiero
- Informaatikko auttaa opiskelijaa ongelman määrittelyssä ja jäsentelyssä sekä ohjaa ratkaisun/valinnan tekemiseen (= tiedonhakuun)
- Ohjausta oman toiminnan reflektointiin
- Luonteeltaan dialogista ja pidempikestoista
- Ohjaustilanteen teoreettinen ymmärtäminen auttaa kehittymään keskustelun ohjaajana.

Ohjauskeskustelutilanteita Pegasuksessa

Tiedekirjasto Pegasuksessa panostettu usean vuoden ajan opiskelijan henkilökohtaiseen IL-ohjaukseen:

- Tiedonhaankurssiin kuuluva henkilökohtainen tuutorointi
- Mahdollisuus päivystävän informaatikon tapaamiseen ilman ajanvarausta tai ajanvarauksella
- Verkkokursseilla oppimistehtävästä henkilökohtainen kirjallinen palaute (keskustelua myös!)

Kaikissa opiskelun vaiheissa: kandi-, maisteri- ja jatko-opintovaiheessa.

Ohjauskeskustelun vaiheita

Mukaeltu soveltaen mm. seuraavista lähteistä:

- Kuhlthau CC, Caspari AK & Maniotes LK (2007) . Guided inquiry : learning in the 21st century. Westport (Conn.), Libraries Unlimited.
- Penttinen, Leena (2013). Luento Ohjaus vuorovaikutuksena – vuorovaikutus ohjauksessa 17.9.2013. Oulun yliopisto.

1.	<p><u>Keskustelun avaus</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Herätetään opiskelijan uteliaisuus<ul style="list-style-type: none"> • <i>Tulit hakemaan apua tiedonhaun kysymyksiin oikeasta paikasta.</i> • <i>Millainen tiedonhaunpulma Sinulla on?</i> • Opiskelija tuo jotain keskusteluun, pelkkä tulo ei riitä.
2.	<p><u>Keskustelun ohjaus</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysyminen & aktiivinen kuuntelu <p>Ongelman selvittäminen & jäsentäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millaista tietoa opiskelijalla jo on? • Mistä hän on hakenut tietoa? • Mikä tiedonhaussa on vaikeaa? • Mitä vielä pitäisi saada?
3.	<ul style="list-style-type: none"> • Paussi ja miettiminen • Suunnasta päättäminen • Yhteenveto oleellisesta • Reflektointi ja merkitysten luominen<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mitä Sinulle on selvinnyt?</i>
4.	<p><u>Keskustelun päättäminen</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Jatkotoimenpiteistä sopiminen<ul style="list-style-type: none"> • <i>Sovimmeko uuden ajan?</i> • <i>Ehdotan, että jatkamme siten, että...</i> • <i>Miten haluaisit, että jatkamme?</i>

Ohjauskeskustelun toteuma vs ideaali

Tutkimusten mukaan yliopistossa käytävät akateemiset ohjauskeskustelut etenevät usein ilman ohjaajan tietoista keskustelunohjausta.

Mm. Penttinen, Leena (2005, 2013)

Vuorovaikutuksellisia keinoja keskustelun ohjaukseen 1

Läsnäolo ja välittäminen

- Välitä opiskelijalle tunne normaaliudesta.
  - Vertaiskokemukset normalisoivat.
- Sanaton viestintä tärkeää
  - Miten ohjaajan mielentila voi heijastua ohjaustilanteeseen?
  - Miten ohjaaja suhtautuu vastakkaisiin näkemyksiin?
- Pitäisikö jakaa omia kokemuksia opiskelijan kanssa?

Kysyminen

Hoksauta kysymyksillä asioita, joihin opiskelija etsii ratkaisuja.

- Suljetut vs avoimet kysymykset (*onko, eikö ole...*)
- Kysymyssanalla kysyminen (*millaista, miksi, mitä merkitystä...*)
- Verbillä kysyminen (*kerro lisää..., oletko hakenut..., katsoitko..., mietitkö..., voisitko perustella...*)
- Vältä liian johdattelevia kysymyksiä

Kuunteleminen

- Mitä opiskelija kertoo IL-osaamisestaan?
- Anna opiskelijalle aikaa vastata

Vuorovaikutuksellisia keinoja keskustelun ohjaukseen 2

Palaute

- Osoita epämielikkäät toimintatavat ja mieti uusia opiskelijan kanssa
  - Vrt. *kyllä – mutta* vs. *kyllä - ja*
- Anna persoonakohtaista palautetta pienistäkin vahvuuksista ja onnistumisista
  - *Olet löytänyt hyviä hakutermejä.*
- Anna asiakaskeistä palautetta, kun asia on haastava
  - *Hakulauseen rakentaminen on usein vaikeaa...*
- Ensin hyvää, sitten kriittistä, lopuksi hyvää = sämpylämalli
- Aina palautetta ei tarvitse antaa.
  - Voi esimerkiksi vain omin sanoin toistaa sen, minkä opiskelija sanoi: *Tarkoititko, että ...Ymmärsinkö oikein, että....*

Optimismi ja rohkaisu

- Puhe ongelmista vai puhe ratkaisuista?

Tavoitteeseen pyrkiminen

- Mitkä ovat opiskelijan omat tavoitteet?
- Keskittyminen oleelliseen

Merkitysten (=hyödyn) löytäminen

- *Mitä hyötyä Sinulle voisi olla, jos ...*
- *Huomaatko, että kyse on samasta asiasta kuin....*

Tahdonvoiman ja sisun vahvistaminen

Huomioon opiskelijan vaihe opiskelussa

”Järkipuhe”

- huippuhetkiä vain harvoin
- jos tykkää niin oppii / kun oppii niin tykkää
- harjoitus tekee mestarin
- ei tarvitse pyrkiä täydellisyyteen
- opiskelu yliopistossa edellyttää opiskelijalta omaa pohdintaa: merkitysten löytämistä opituille asioille, argumentointitaitoa; sen miettimistä, miksi ei osaa

Työelämä-orientaatio käytännöllinen ja motivoiva lähtökohta

Mahdollisuus tiedonhaun tukeen tarvittaessa myös myöhemmin

Porkkanat & konkreettiset välitavoitteet

Etenemistä helpottavia valintoja:

- esim. keskity aluksi vain yhteen/kahteen tietokantaan

Osatehtävät, esim.

- Etsi neljä hyvää kotimaista ja neljä hyvää ulkomaista lähdettä
- Mitä yksi hyvä lähde merkitsee kirjoitustyölle: esim. siitä voi löytää uusia lähteitä, tärkeän kirjoittajan, uusia hakusanoja
- Miten käytän lähdettä argumentointiin? : esim. vertaile eri kirjoittajien lähestymistapaa asiaan

Kirjoitustyö etenee, kun on löytänyt sopivaa tietoa riittävästi

- Välillä lähteiden lukemista ja kirjoittamista, sitten lisää tiedonhakua
- Keskenäisyyden sietäminen
- Keskittyminen prosessiin - ei liiaksi lopputulokseen

Tiedonhakujen tallennus ja dokumentointi

- Kirjoitusvirheet ja epäjohdonmukaisuudet hakutekniikassa on mahdollista huomata helpommin
- Jatkokyöskentely jouhevampaa

Taito lopettaa

Ongelmana vetkuttelu?

Vetkuttelu eli prokrastinaatio

- aikaansaamattomuus
- asioiden lykkääminen
- kokonaan tekemättä jättäminen

Syitä

- Automaattinen selviytymiskeino vaikean tehtävän edessä
- Virheiden pelko
- Väsymys
- Tietoinen valinta

Vetkuttelusta on paljon haittaa.
Mutta voiko siitä olla myös hyötyä?

Vetkutteluun vaikuttaminen tiedonhaun ohjauskeskustelussa/opetuksessa

- Oppimistehtäville tiukat deadlinet
- Pienet osatehtävät ja realistiset (väli)tavoitteet
- Kannustaminen jatkuvaan tekemiseen
- Välitön palaute pienestäkin edistymisestä
- Aktivoivat kysymykset
- Toinen käynti informaation luona
- Opiskelija tekee kurssiin liittyvästä ohjauskeskustelusta muistiinpanot ja lähettää ne informaattikolle
- Lauseen ”*Sinun täytyy...*” välttäminen
- Kannustus keskusteluun substanssista vastaavan opettajan kanssa
  - Esim. tutkielman näkökulman määrittelyksi
- Mahdollisesti opintopsykologin palveluista kertominen (erittäin varovasti!!)

Ei pakolla vaan
opiskelijaa kunnioittaen,
omaa työtä jatkuvasti reflektoiden.

Toimintaympäristönä tiedeyliopisto.

Kirjallisuus

HOPS-ohjaus. Osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia. Penttinen, Leena & Skaniakos, Terhi & Ansela, Maarit & Plihtari, Elina (toim.) Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella ESR-projekti 2008-2011, Jyväskylän yliopisto 2011.

Inkinen M, Mikkonen J, Heikkilä Annamari, Tukiainen M & Lindblom-Ylänne S (2012). Aikaansaamattomuuden psykologiaa. *Psykologia* 47(3): 172-181, 246.

Kuhlthau CC, Caspari AK & Maniotes LK (2007) *Guided inquiry : learning in the 21st century*. Westport (Conn.), Libraries Unlimited.

Nummenmaa, Anna Raija & Soini, Hannu (2009). Akateeminen ohjaus tiedeyhteisössä. *Kasvatus : Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja*. 40 (2009) : 5, 4. <http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/40/5/akateemi.pdf>

Nummenmaa, Anna Raija (2005). Henkilökohtainen ohjauskeskustelu. Mitä on ammatillinen keskustelu? Teoksessa *Ohjaus yliopiston oppimisympäristöissä*. Toim. Nummenmaa ym. Tampere University Press 2005, s. 81-101

Peda-Forumin tiedotuslehti 2/01. Teema: tuutorointi.

<http://www.peda-forum.fi/file.php?86>

Penttinen, Leena (2005). Gradupuhetta tutkielmaseminaarissa. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Sciences* . Jyväskylä yliopisto 2005. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2187-5>

Ratkes – ratkaisu- ja voimavarasuuntautuneiden menetelmien edistämisyhdistys ry. www.ratkes.fi

Räty, Päivi (2012). Luennot kurssilla *Opintopsykologinen näkökulma oppimiseen ja opiskeluun*. Henkilöstökoulutus. Oulun yliopisto.

